

જા શાહી સમગ્ર દેશમાં તેની ૧૫ દિવસની, ૮,૦૦૦ કિમી લાંબી ટ્રેનયાત્રા માટે જરૂરી એસેસરીઝની તૈયારીમાં વ્યસ્ત છે. ઉત્તર પ્રદેશના દેવરિયા નજીક આવેલા સુરૌલી ગામની ૩૦ વર્ષીય મહિલા ઉદ્યોગસાહસિક પાયલ અને બ્રેસલેટ વાર્ષિક જાગૃતિ યાત્રા દરમિયાન વેચાણ માટે લઈ જવાની યોજના બનાવી રહી છે. આ યાત્રાને વિશ્વની સૌથી મોટી ઉદ્યોગસાહસિક યાત્રા માનવામાં આવે છે. તેનો હેતુ યુવાનોને તેમના જીવનનો હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય શોધવા માટે પ્રેરિત કરવાનો છે. આ યાત્રા દરમિયાન ટ્રેન ૧૦ સ્ટેશનોની મુલાકાત લે છે.

આ વાંચીને થોડું અજીબ લાગ્યું ને? કેવી હશે આ યાત્રા? તો જાણી લો કે આ છે ‘જાગૃતિ યાત્રા’. ચાલો, તેના વિશે વધુ જાણીએ.

શું છે જાગૃતિ યાત્રા?

૧૭ વર્ષ જૂની પહેલ ‘જાગૃતિ યાત્રા’ ટિયર-૨ અને ટિયર-૩ ભારત (મિડલ ઇન્ડિયા) પર કેન્દ્રિત ‘બિલ્ડિંગ ઇન્ડિયા થ્રુ એન્ટરપ્રાઇઝ’ જેવી અનોખી ચળવળનું નેતૃત્વ કરી રહી છે. આ એક બિન-લાભકારી પહેલ છે. જાગૃતિ યાત્રા ૧૫ દિવસની, ૮,૦૦૦ કિમી લાંબી ટ્રેનયાત્રા છે, જે યુવાનોને ઉદ્યોગસાહસિક બનવા માટે પ્રેરિત કરે છે. ૨૦૦૮થી શરૂ થયેલી આ યાત્રાએ ભારત સહિત વિશ્વના ૨૩ દેશોના ૭,૫૦૦થી વધુ યુવાનોને પ્રેરિત કર્યા છે. તેનો મુખ્ય ફોકસ ભારતના ટિયર-૨ અને ટિયર-૩ જિલ્લાઓ એટલે કે ‘મિડલ ઇન્ડિયા’ પર છે. પૂર્વીય ઉત્તર પ્રદેશમાં ઉદ્યોગસાહસિકતાનું ઇકોસિસ્ટમ વિકસાવવામાં પણ આ યાત્રા મહત્વની ભૂમિકા ભજવી રહી છે. આ યાત્રાની સફળતાને કારણે અન્ય ચાર દેશોમાં પણ તેનું મોડેલ અપનાવવામાં આવ્યું છે. પ્રાયોગિક રીતે તૈયાર કરાયેલા આ કાર્યક્રમમાં ૪૫૦થી વધુ સહભાગીઓ સાથે નાના શહેરો અને ગામડાંના ભારતને નજીકથી સમજવાની, શીખવાની અને નેટવર્કિંગ કરવાની અનોખી તક મળે છે.

ઇતિહાસ

જાગૃતિ યાત્રાની સ્થાપના બિન-લાભકારી ચેરિટેબલ સંસ્થા ‘જાગૃતિ સેવા સંસ્થાન’ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્ય મથક મુંબઈમાં છે, જ્યારે જાગૃતિ સેવા સંસ્થાન ઉત્તર પ્રદેશના દેવરિયામાં કાર્યરત છે અને કૌશલ્ય વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. ૧૯૮૭માં જાગૃતિ યાત્રાના અધ્યક્ષ શશાંક મણિએ ભારતની આઝાદીના ૫૦ વર્ષ પૂર્ણ થવાના અવસરે ‘આઝાદ ભારત રેલ યાત્રા’નું આયોજન કર્યું હતું. આ યાત્રાના અનુભવો પરથી તેમણે ‘India: A Journey Through a Healing Civilization’ પુસ્તક લખ્યું, જે ૨૦૦૭માં હાર્પર કોલિન્સ દ્વારા પ્રકાશિત થયું. આ પુસ્તકમાંથી જ જાગૃતિ યાત્રાનો વિચાર જન્મ્યો. બોર્ડના સભ્યો રાજ કૃષ્ણમૂર્તિ અને રેવતી પ્રભુએ શશાંક મણિ સાથે મળીને જાગૃતિ યાત્રાને નવી દિશા આપી. ગીતાંજલિ ભટ્ટાચાર્ય અને સ્વપ્નિલ દીક્ષિત તેના પ્રથમ એક્ઝિક્યુટિવ રહ્યા હતા. આજે જાગૃતિ યાત્રાને ડેલ, ગૂગલ, કોકા-કોલા અને કેઈન ઇન્ડિયા સહિત અનેક કંપનીઓ, ટ્રસ્ટો અને વ્યક્તિઓનો સહયોગ મળે છે.

શું ફાયદો થાય?

આ યાત્રા દરમિયાન તમને એવા રોલ મોડલ, પરિવર્તનકારો અને નેતાઓને મળવાની તક મળે છે, જેમણે સામાન્ય શરૂઆત કરીને હજારો લોકોના જીવનમાં પરિવર્તન લાવ્યું છે. સમાન વિચારધારા ધરાવતા યુવાનો સાથે મિત્રતા અને નેટવર્કિંગ કરવાની તક મળે છે. આ સંબંધો ઘણી વખત જીવનભર ઉપયોગી સાબિત થાય છે. ઉદ્યોગસાહસિકતા દ્વારા ભારતનું નિર્માણ કરી રહેલા રોલ મોડલ પાસેથી પ્રેરણા અને માર્ગદર્શન મળે છે, જે તમને પોતાની

પસંદગી શૈક્ષણિક લાયકાતના આધારે કરવામાં આવતી નથી, ઉમેદવારની ક્ષમતા, પ્રેરણા, મૂલ્યો, સર્જનાત્મકતા અને ભારતની સમસ્યાઓ પ્રત્યેની સમજ તથા તેને ઉકેલવાની પ્રતિબદ્ધતા મહત્વની ગણાય છે

સફર શરૂ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.

કેટલીક જાણવા જેવી વાતો

૧. આ યાત્રા મુંબઈથી શરૂ થાય છે અને મુંબઈમાં જ પૂર્ણ થાય છે.
૨. ૨૧ વર્ષથી વધુ ઉંમરની કોઈપણ વ્યક્તિ અરજી કરી શકે છે. યાત્રીઓની બે શ્રેણી છે:

સહભાગી : ૨૧થી ૨૭ વર્ષની વયના યુવાનો.

૩. ફેસિલિટેટર : ૨૮ વર્ષથી વધુ ઉંમરના અનુભવી પ્રોફેશનલ્સ.
૪. પસંદગી શૈક્ષણિક લાયકાતના આધારે કરવામાં આવતી નથી, ઉમેદવારની ક્ષમતા, પ્રેરણા, મૂલ્યો, સર્જનાત્મકતા અને ભારતની સમસ્યાઓ પ્રત્યેની સમજ તથા તેને ઉકેલવાની પ્રતિબદ્ધતા મહત્વની ગણાય છે.
૫. આ યાત્રાનો હેતુ એવા યુવાનોને પ્રેરિત કરવાનો છે, જેમનામાં ઉદ્યોગસાહસિક બનવાની ક્ષમતા છે. પહેલેથી ઉદ્યોગસાહસિક હોવું જરૂરી નથી.
૬. આયોજક ટીમ, સ્વયંસેવકો અને સહાયક સ્ટાફ તમામ ૧૫ દિવસ ટ્રેનમાં જ રહે છે. પુરુષ અને મહિલા સહભાગીઓ માટે અલગ-અલગ બોગીઓ હોય છે. તેમની વચ્ચે આયોજક ટીમ અને સ્વયંસેવકોની બોગીઓ રાખવામાં આવે છે.
૭. આ યાત્રામાં જોડાવા માટે ઓનલાઈન અરજી કરવી પડે છે.

હવે જાગૃતિ યાત્રા ક્યારે છે?

૨૦૨૬ની જાગૃતિ યાત્રા ૨૧ નવેમ્બરથી શરૂ થઈને ૬ ડિસેમ્બર સુધી ચાલશે.

આ વર્ષે યાત્રામાં:

૫૨૫ યાત્રીઓ, ૧૨ રોલ મોડલ, ૧૦ સ્ટેશન અને ૪ મેગા ઇવેન્ટનો સમાવેશ થશે. જાગૃતિ યાત્રાએ અત્યાર સુધીમાં ૭,૦૦૦થી વધુ પૂર્વ સહભાગીઓનું મજબૂત નેટવર્ક તૈયાર કર્યું છે. જાગૃતિ એન્ટરપ્રાઇઝ નેટવર્ક અને જાગૃતિ એન્ટરપ્રાઇઝ સેન્ટર જિલ્લા વિકાસનું મોડેલ વિકસાવી રહ્યા છે. તેમનું લક્ષ્ય ૨૦૩૦ સુધીમાં એક લાખ ઉદ્યોગસાહસિકો તૈયાર કરવાનો છે.

નવીનતા

જાગૃતિ યાત્રા સર્જનાત્મકતા અને નવીનતા દ્વારા નવી તકો શોધવા અને તેને સફળતામાં ફેરવવાનો સંદેશ આપે છે. મધ્ય ભારતમાંથી ઊભી થયેલી નવીનતાઓમાંથી શીખવાનો આ કાર્યક્રમનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે. આયોજકો માને છે કે નવીનતા માત્ર મોટા શહેરોમાં જ નહીં, પરંતુ મધ્ય ભારતના ગામડાં અને નાના શહેરોમાં પણ વિકસી રહી છે. ટીમવર્ક, સહયોગ અને સામૂહિક શક્તિના આધારે મોટા લક્ષ્યો હાંસલ કરવાની પ્રેરણા આપવામાં આવે છે. ખાસ કરીને ભારતમાં માનવ મૂડીને મજબૂત બનાવીને સમાજમાં પરિવર્તન લાવવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકવામાં આવે છે.

યાત્રા પોતાના પરિચિત વાતાવરણમાંથી બહાર આવીને નવું શીખવા અને પછી પોતાના વિસ્તારમાં પરિવર્તન લાવવાની પ્રેરણા આપે છે. આ વિચારને રોજા પાર્ક્સ, મહાત્મા ગાંધી અને અન્ય વિશ્વ નેતાઓના જીવનપ્રસંગો દ્વારા સમજાવવામાં આવે છે.

ટ્રેનમાં કઈ પ્રવૃત્તિઓ થશે?

ટ્રેનમાં એસી ચેર કારમાં વિશેષ સત્રો યોજાશે. દરેક રોલ મોડલ વિશે ૧-૨ જૂથો અભ્યાસ કરશે અને ત્યારબાદ ૩૦થી ૪૫ મિનિટના સત્રોમાં અન્ય યાત્રીઓને રજૂઆત કરશે. તેની સાથે ફેસિલિટેટર્સ દ્વારા અલગ-અલગ કમ્પાર્ટમેન્ટમાં ચર્ચાસત્રો યોજાશે. લંડનના સાઉથબેંક સેન્ટરના કલાકારો તથા ભારતીય લોકકલાકારો ચર્ચાઓના દૃશ્યાત્મક દસ્તાવેજ તૈયાર કરશે. ડોક્યુમેન્ટરી નિર્માતા, ફોટોગ્રાફર, વિડિયોગ્રાફર, સંગીતકારો અને કવિઓની હાજરી સમગ્ર યાત્રાને જીવંત અને સર્જનાત્મક બનાવશે.

ટ્રેનમાં સુવિધાઓ

- = તમામ ભોજન - નાસ્તો, બપોરનું ભોજન, સાંજનો નાસ્તો અને રાત્રિભોજન - ટ્રેનમાં જ તૈયાર કરીને પીરસવામાં આવશે.
- = મિનરલ વોટરની વ્યવસ્થા રહેશે.
- = રોલ મોડલની મુલાકાત દરમિયાન પેકડ લંચ અથવા બફે આપવામાં આવશે.
- = પુરુષો અને મહિલાઓ માટે અલગ-અલગ બાથરૂમ અને શોયાલયની સુવિધા રહેશે.
- = કપડાં ધોવાની વ્યવસ્થા પણ ઉપલબ્ધ રહેશે.
- = ટ્રેનમાં કંટ્રોલ રૂમ રહેશે, જ્યાં માતા-પિતા અથવા વાલીઓ જરૂરી સંપર્ક કરી શકશે.
- = મોબાઇલ ચાર્જિંગ માટે પ્લગ પોઇન્ટ મર્યાદિત હશે. વીજળી બચાવવી યાત્રાનો મહત્વપૂર્ણ ભાગ હોવાથી મોબાઇલનો ઉપયોગ ઓછો રાખવા અને બેટરીનો બચાવ કરવા સૂચના આપવામાં આવે છે.

માઇલ્સ યૌર મિન્નેસ

★ ડૉ. રિદ્ધીશ જોશી